

KRIMINÁLNO-POLICAJNÉ POZNANIE V DOKAZOVANÍ CRIMINAL-POLICE KNOWLEDGE IN EVIDENCE

Miroslav Lisoň¹ - Adrián Vaško²

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.svp.157-176>

Abstrakt

Autori vo svojom príspevku charakterizujú potrebu procesov spravodajskej činnosti, operatívno-pátracej činnosti a vyšetrovania – realizácie kriminálno-policajného poznania pre dokazovanie v trestnom konaní. Osobitne v tomto smere zvyrazňujú význam koordinácie kompetentných policajno-bezpečnostných orgánov pri zabezpečovaní funkcionality dokazovania.

Kľúčové slová

kriminálno-policajné poznanie, spravodajská činnosť, operatívno-pátracia činnosť, vyšetrovanie, dokazovanie v trestnom konaní.

Abstract

In their contribution, the authors characterize the need for processes of intelligence activity, operative-investigative activity and investigation - realization of criminal-police knowledge for proving in criminal proceedings. In this regard, they emphasize the importance of the coordination of the competent police and security authorities in ensuring the functionality of the evidence.

Keywords

criminal-police knowledge, intelligence activity, operative-investigative activity, investigation, evidence in criminal proceedings.

Úvod

Kriminálna politika si musí sňať ružové okuliare, ktorými sa pozerá na fenomén kriminality, musí hodnotiť agresivitu kriminality adekvátne. V súčasnej dobe značne pomáha

¹ Prof. Ing. Miroslav Lisoň, PhD., Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Katedra kriminálnej polície.

² JUDr. Adrián Vaško, PhD., Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, Katedra medzinárodného, európskeho práva a právnej komunikácie.

pri poklese právneho vedomia sama justícia tým, že trestné konanie veľmi predlžuje, čo v mnohých prípadoch nie je možné dobré zdôvodniť a pochopiť. Prejavuje sa aj tendencia kompromisov medzi právom a bezprávím, pretože komplikovaným riadením hľadá súd východisko v kompromise s obhajobou, aby konanie mohlo byť ešte v únosnom čase skončené. A to je porážka právneho štátu!

To, čo politika vo vzťahu k polícii a justícii zmeškala, sa nám teraz mstí, prejavuje sa to v strate dôvery voči štátu a právnemu poriadku. Skutočnosť, že štát nie je schopný garantovať v požadovanej miere dodržiavanie zákonov, vyvoláva u občanov pochybnosť o právnom poriadku, o monopole štátnej moci.

Náš právny štát vo svojom zákonodarstve a v justičnej praxi príliš jednostranne akcentoval ochranu slobody. Kto však na vlastnom tele poznal bezprávie, vie to oceniť. Právny štát sa nesmie stať mýtom. Nie je len ochrancom pred možnosťou štátnej svojvôle, ale nie je ani ochrancom páchatel'ov. Musí sa usilovať o právo a spravodlivosť.“³

V Slovenskej republike je nielen laická ale aj odborná verejnosť informovaná o rôznych podozreniach z páchania trestnej činnosti, ktoré nie sú orgánmi činnými v trestnom konaní falzifikované ani verifikované. Ako príklad si dovoľujeme uviesť kauzu, ktorej priebeh riešenia verejnosť „sleduje“ pod názvom „GORILA“. Pre malú repetíciu si dovoľujeme uviesť, že aktivitou investigatívneho novinára bola verejnosti prezentovaná údajne spravodajská informácia o páchanej a pripravovanej trestnej činnosti, ktorej subjektmi boli aj významné osobnosti štátnej moci a slovenského biznisu. Domnievame sa, že práve na základe tejto prezentácie orgány činné v trestnom konaní „*ex offo*“ začali vo veci trestné stíhanie.⁴ Vyšetrovanie pokračuje do dnešného dňa a je možné predpokladať, že nebude úspešne ukončené (*objektívne nepotvrdená, resp. potvrdená jeho pravdivosť*). Pre potreby našej prezentácie termínom dokazovanie označujeme *zákonom upravený postup orgánov činných v trestnom konaní a súdu, prípadne iných osôb, smerujúci k vyhľadaniu, zabezpečeniu, vykonaniu a zhodnoteniu poznatkov dôležitých pre poznanie skutkových okolností významných pre rozhodnutie o vine a treste, i postupu v konaní*.⁵

Zastávame názor, že práve táto situácia dostatočne objektivizuje legitímnosť hľadania odpovedí na otázku: „*Prečo je tomu tak?*“ Sme presvedčení, že nikoho v tejto odbornej

³ Dr. Rudolf Wassermann (5.1.1925 – 13.6. 2008) - autor prezentovaných myšlienok (*Gestörtes Gleichgewicht – kritische zu Politik und Recht. Asendorf: Mut-Verlag, 1995, 272 s. ISBN 89182-063-1*) zastával funkciu vrchného zemského súdneho prezidenta v Braunschweigu v rokoch 1971 – 1990.

⁴ Zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (*Trestný poriadok*), ustanovenie §-u 199.

⁵ VIKTORYOVÁ, J. – PALAREC, J. a kol. *Základy vyšetrovania*. Bratislava, 2009, s. 16.

spoločnosti nemusíme presvedčať, že na túto jednoducho sformulovanú otázku nie je možné nájsť jednoznačné odpovede. Okrem iného je tomu tak preto, lebo umelo vzniknutá situácia má charakter sociálneho javu a len, ako keby, okrajovo trestno-právny charakter. Následne pôsobiacimi faktormi neumožňuje uplatniť všetky zásady trestného konania (*všeobecné, začatia konania, dokazovania*). Pri riešení tejto kauzy, nemôžu orgány činné v trestnom konaní akceptovať poznanie spracované spravodajskou činnosťou a plnohodnotne používať právom regulovanú operatívno-pátraciu činnosť a syntézu výstupov tohto poznania pre potreby spracovania uznesenia o vznesení obvinenia určitej osobe.⁶ Paradoxne, táto realita má aj pozitívny účinok, je presvedčivým argumentom k odbornej diskusii, ktorej predmetom je nachádzanie riešení pri saturovaní informácií potrebných pre dokazovanie a zabezpečenie neodvratnosti trestného postihu.

1 Kriminálno-polícajné poznanie – špecifická forma koordinácie

Do tejto diskusie vstupujeme poznaním, ktoré sme spracovali v procesoch aplikovaných výskumov. Ich objektmi sú činnosti odhaľovania a objasňovania trestných činov v ekonomike a možnosti aplikácie Európskeho modelu kriminálneho spravodajstva (*ECIM*) pri plnení úloh vo vyšetrowaní trestných činov.⁷ V súlade s týmto poznaním, na základe analýzy praktických skúseností (*ukončených káuz s návrhom na podanie obžaloby*)⁸ sme dospeli k záveru, že dosahovanie vytýčeného úspechu v dokazovaní je determinované kriminálno-polícajnými situáciami. Situáciami, ktorých systémovú štruktúru tvoria determinanty a konštrukty pôsobiace na:

- získavanie informácií, na základe ktorých orgány činné v trestnom konaní môžu začať trestné stíhanie a vzniesť voči určitým osobám obvinenia a vykonávať dokazovanie,
- zhromažďovanie informácií o kriminálnej scéne a dôkladnú analytickú prácu a vypracovávanie podkladov potrebných na systematické, ofenzívne, cieľavedomé pôsobenie proti kriminalite,

⁶ Zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (*Trestný poriadok*), ustanovenie §-u 206.

⁷ LISOŇ, M. a kol. *Odhaľovanie a dokazovanie trestných činov v ekonomike : Projekt vedecko-výskumnej úlohy*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2012. - 33 l. - Signatúra: VÝSK. 177.

STIERANKA, J. a kol. *Národný model kriminálneho spravodajstva* Projekt po oponentskom konaní. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2017, - Signatúra: VÝSK. 231.

⁸ zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (*trestný poriadok*), ustanovenie §-u 166, ods. 3.

- prenikanie do organizačnej štruktúry kriminálneho konania (*organizované, zločinecké, extrémistické, teroristické*), neobmedzovanie sa len na zisťovanie informácií o subjektoch bezprostredne vykonávajúcich trestný čin, ale predovšetkým zameranie sa na osoby, ktoré stoja v pozadí, riadia trestnú činnosť, finančníkoch a právnych poradcov, ktorí zabezpečujú ich ochranu,
- kontrolu a deštrukciu logistiky kriminálnych subjektov a zisťovanie zámerov a plánov súvisiacich s páchaním ďalšej trestnej činnosti skôr, než je spáchaná.
- vyhľadávanie, zabezpečovanie, vykonávanie a hodnotenie poznatkov dôležitých pre poznanie skutkových okolností významných pre rozhodnutie o vine a treste, i postupe v trestnom konaní.

Tieto tézy, v najširšom slova zmysle, charakterizujú základný obsah a funkcie procesov spravodajskej činnosti, operatívno-pátracej činnosti a vyšetrovania, ktoré sú realizované pre potreby dokazovania⁹. Výsledky výskumu potvrdzujú, že pri realizácii týchto procesov je možné neustále nachádzať rezervy, ktorých využitím je možné zvýšiť ich účinnosť a efektívnosť najmä pri *dokazovaní v trestnom konaní*.¹⁰

Napr. v praxi, pri identifikovaní určitých trestných činov tieto špeciálne činnosti tvoria systém. Pre potreby policajnej praxe a teórie je vhodné, ak je tento systém skúmaný, vysvetľovaný a projektovaný ako jednotný celok, ktorý je možné označiť termínom *kriminálno-policajné poznanie*.¹¹

Z empirie vyplýva, že základným znakom systému kriminálno-policajného poznania je neustála transformácia a cirkulácia informácií v dynamike ich vývoja. Transformácia informácií v tomto systéme prebieha tým spôsobom, že výstup z jedného procesu (spravodajská činnosť – *operatívno-pátracia činnosť* – *vyšetrovanie*) je zároveň vstupom do ďalšieho. Vznik,

⁹ Lisoň, M. *Operatívno-pátracia činnosť (všeobecná časť)*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2012, s. 11. ISBN 978-80-8054-541-3, s. 226 *...pojem policajné konanie je možno chápať ako syntetický pojem pre celostné uchopenie aktivít polície a jej orgánov, ktoré sú nimi vykonávané v súvislosti s plnením stanovených úloh. ...*

¹⁰ ČÍSAŘOVÁ, D.- FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované vydání, Linde Praha, Praha, 2006, s. 294 *...V trestnom konaní sa totiž meritórne rozhoduje o skutočnosti, ktorá sa odohrala v minulosti. OČTK, ale ani súd sa s uvedenou skutočnosťou nemôžu teda oboznámiť priamo, napr. jej pozorovaním, ale naopak, o uvedenej skutočnosti sa dozvedajú len nepriamo, a to prostredníctvom iných, sprostredkujúcich skutočností, resp. dôkazných prostriedkov (výsluch svedkov, spoluobvinených, obvinených, znalecké dokazovanie, vecné dôkazy, listinné dôkazy a iné). ...*

¹¹ Praktickú opodstatnenosť kriminálno-policajného poznania potvrdzujú výsledky a efekty, ktoré sú príslušníkmi polície dosahované pri plnení stanovených úloh. Ich analýzou je možné dospieť k záveru, že systémová realizácia kriminálno-policajného poznania (*využívaním kompetencií - právna regulácia + zodpovednosť*) pozitívne ovplyvňuje úroveň objektivity, účinnosti a efektivity pri dokazovaní v trestnom konaní.

kvantitatívna a kvalitatívna zmena informácií (*vznik, rast odumieranie a zánik*) tvoria pevný reťazec vzájomnej väzby, ktorý sa uplatňuje rovnako pri najjednoduchšom (*napríklad údaj*), ako aj pri jeho najzložitejšom organizovanom prvku, ktorý predstavuje výstupný informačný produkt, napríklad spravodajská informácia - operatívna informácia – návrh na podanie obžaloby.

Aj tieto skutočnosti potvrdzujú, že v systéme kriminálno-polícijného poznania je potrebné pokladať problém koordinácie (*na rôznej hierarchickej úrovni*) za veľmi dôležitý. Pri jej skúmaní je vhodné sa prednostne orientovať na také stavy, prípady a situácie, v ktorých koordinačné vzťahy vznikajú, existujú a zanikajú (*vo svojom správaní sa menia*). Je tomu tak preto, lebo v realizačnom systéme kriminálno-polícijného poznania tieto zmeny nemôžu mať chaotický charakter. Musia sa uskutočňovať kontinuálne a konštruktívne. Predpokladom toho je poznať (*odhaliť, objaviť*) určité spoločné pravidlá, ktoré podmieňujú istú príbuznosť (*afinitu*) a podobnosť realizovaných aktivít pri dosahovaní cieľa, a to aj na prvý pohľad úplne rozdielnych systémov. Ak policajno-bezpečnostné orgány sú schopné určiť tieto pravidlá usporiadania, môžu zdôvodniť potrebu koordinácie, a tak určiť „*zmeny*“ realizačného systému ako celku. Bez ohľadu na úplnosť, to vyžaduje poznať:

- stabilitu systému, osobitne dispozíciu kompetencií a delegovanej zodpovednosti subjektov SČ, OPČ, vyšetrovania, jeho časovú a priestorovú existenciu, možnosti a prípustnosť akceptovania výskytu náhody a nevyhnutnosti, možné pôsobenie faktorov z vnútorného a vonkajšieho prostredia,
- konkrétny charakter delegovaných úloh,
- realizačné kriminálno-polícijné situácie a pod.

Rešpektujúc uvedené je potrebné, aby poznali charakteristické „*statické*“ parametre systému realizácie kriminálno-polícijného poznania, ktoré môžu využiť pri plnení spoločnej úlohy. Najmä z hľadiska funkcionality, výkonnosti, účinnosti a efektivity (*podstata, prejav*) podsystémov – *spravodajská činnosť, operatívno-pátracia činnosť, vyšetrovanie*, ktorých parametre sú určené viac-menej priamo pri ich zavádzaní do tohto systému, a to predpokladanou obmedzenou výkonnostnou kapacitou. K uvedenému je vhodné dodať, že pri poznávaní trestných činov ide o podsystémy, ktoré sa pôsobením okolia permanentne menia. Tieto zmeny sa dotýkajú aj ich výkonnostných parametrov. Z uvedených dôvodov policajno-bezpečnostné orgány, pri vytváraní predpokladov pre systémovú realizáciu kriminálno-

policajného poznania, hodnotia intervenčné zmeny podsystemov osobitne pôsobením subjektov, ktoré existujú vo vnútornom (*organizačnom*) a vonkajšom prostredí a pod.

Prax potvrdzuje, že pri realizovaní kriminálno-policajného poznania cieľavedomé a systematické prehlbovanie koordinácie medzi jednotlivými službami a útvarmi policajno-bezpečných orgánov je jedným z významných predpokladov ďalšieho skvalitnenia a zefektívnenia kontroly trestnej činnosti. Tento koordinovaný systém vyvoláva sumárne väčší účinok, ako keby jeho jednotlivé realizačné prvky pôsobili jednotlivo a nezávisle od seba. Ide teda vždy o určitý, kombinovaný a spoločný synergický účinok špecifických policajno-bezpečnostných činností.

Z uvedeného vyplýva, že pri realizácii kriminálno-policajného poznania vzťahy koordinácie vznikajú:

- v súlade a v rozsahu práva (*verejného a súkromného*),
- medzi realizujúcimi subjektmi na konkrétnych pozíciách, s vymedzenou špecifickou rolou (*v systéme organizácii a riadenia na základe delegovaných kompetencií*),
- účelovo, podmienené pri realizačnom uplatnení delegovaných kompetencií (*spravodajská činnosť – operatívno-pátracia činnosť – vyšetrovanie*).

Analogickým výkladom uvedeného je možné dospieť k záveru, že vznik a existenciu týchto vzťahov podmieňujú najmä:

- potreba - spoločný cieľ, ktorý je daný úlohami koordinujúcich subjektov (*napríklad úlohy spájané s odhaľovaním trestných činov a zisťovaním ich páchatel'ov*)
- možnosti - existujúce rozdiely v kompetenciách koordinujúcich subjektov bez ohľadu na rámcovú zhodnosť ich úloh (*jednotliví koordinujúci príslušníci polície pri plnení delegovaných úloh sú kompetentní využívať v súlade s ich právnym a organizačným štatútom špecifické metódy a prostriedky ich činnosti*),
- definované predpoklady na zvýšenie účinnosti a efektivity pri plnení delegovaných úloh,
- právna a organizačná kontrola.¹²

¹² Koordinácia v policajnom konaní sa rozumie na základe právnych noriem vyjadrené spoločné úsilie subjektov plniť delegované úlohy, rešpektujúc zásady účinnosti a efektivity (*napríklad s cieľom účinného a efektívneho odhaľovania, objasňovania, dokazovania a predchádzania trestnej činnosti*).

Týmto skutočnosťami sme sa rozhodli zvýrazniť, že na realizáciu kriminálno-policajného poznania sú kladené nároky, ktoré majú najmä personálny, ekonomický, technický charakter. Realizujúce policajno-bezpečnostné orgány v tomto účelovom poznaní plnia zložité úlohy, mnohokrát dlhodobo, pri ktorých sú oprávnení aj intenzívne zasahovať do práv a slobôd občanov, čo vyžaduje osobitné postupy, kontrolu a pod. Podobne je možné hodnotiť aj výsledky a efekty kriminálno-policajného poznania v ich kontinuálnej nadväznosti na realizáciu následného konania (*policajného, súdneho*). Ilustratívne sa dá povedať, že výsledky policajného konania sú pomerne významne determinované výstupmi z kriminálno-policajného poznania. Túto skutočnosť sú povinní akceptovať policajno-bezpečnostné orgány pri príprave a realizácii kriminálno-policajného poznania.

Aj napriek týmto racionálnym argumentom sú v praxi registrované situácie, ktoré neumožňujú koordinovane realizovať kriminálno-policajné poznanie. Je to tak preto, lebo koordináčne vzťahy majú reálnu podobu. V súlade s existujúcimi potrebami policajnej praxe, policajno-bezpečnostné orgány realizačný systém kriminálno-policajného poznania vytvárajú:

- na základe rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní,
- na základe identity potreby, ktorá je vymedzená informačnými výstupmi z účelovo realizovaných procesov spravodajskej činnosti, eventuálne OPČ a to vo vzťahu k začatiu trestného stíhania,
- ak je to podmienené vzniknutou, resp. vznikajúcou kriminálno-policajnou situáciou, osobitne, ak sú plnené náročné poznávacie úlohy (*z hľadiska spoločenských potrieb*),
- ak v priebehu realizácie procesov OPČ nie je možné utajiť použité operatívne sily a prostriedky, resp. ak využitie týchto síl a prostriedkov je účelné aj po začatí trestného stíhania,
- nie je odhalený a objasnený zločin (*osobitne páchaný organizovanými, zločineckými, extrémistickými a teroristickými skupinami*),
- totožnosť páchatel'a je známa, ale tento sa zdržuje na neznámom mieste, je predpoklad, že pácha trestnú činnosť (*v sérii, pokračujúcu, a pod.*),
- vo všetkých ďalších prípadoch, ak sú k dispozícii určité poznatky o spáchanom trestnom čine, ale:
 - o nie sú zistení spolupáchatelia trestného činu alebo nebola zaistená podstatná časť hodnôt, ktoré boli získané trestnou činnosťou,

- existuje dôvodné podozrenie, že páchatel' sa dopustil ďalšej, dosiaľ nezistenej trestnej činnosti,
- vyhľadávanie a vykonanie dôkazov (*vyšetrovacích úkonov*) je bez využitia spravodajských informácií, resp. operatívnych informácií s'ťažené,
- nie sú zaistené veci pochádzajúce z trestnej činnosti, resp. zaistené zisky z trestnej činnosti.

Je zrejmé, že tento výpočet nie je konečný. Je tomu tak preto, lebo funkcie aktivít v systéme kriminálno-policiajného poznania sú podmienené ich akceptáciou a to najmä zo strany spoločnosti. Aj túto skutočnosť rešpektuje policajná prax, ktorá vytvára právne a inštitucionálne predpoklady pre vznik potrebných interakcií a komunikácií v systéme policajno-policiajného poznania a pod.

Schopnosť zdôvodniť a využiť koordináciu v účelovo realizovanom kriminálno-policiajnom poznaní (*pri plnení úloh*) je dôležitý determinant vo vzťahu k jeho realizácii a dosiahnutým výstupom (*výsledok, efekt*) v priamom vzťahu k dokazovaniu. Analogickým výkladom uvedeného je možné vysloviť záver, že realizácia jednotlivých činností v systéme tohto poznávania musí byť adekvátne zdôvodnená (*potrebou*).

Relatívnu samostatnosť jednotlivých činností v systéme kriminálno-policiajného poznania vymedzujú účel, ciele, ktoré sú predovšetkým ich špecifickými metódami a prostriedkami napĺňané a dosahované. Napríklad z praxe je zrejmé, že „bežný“ proces pri odhaľovaní, objasňovaní (*eminentná súčasť dokazovania*) foriem trestnej činnosti sa odvíja vo väčšine prípadov retrospektívne, od zistenia následkov k príčinám, ktoré ich vyvolali. Avšak aplikácia spravodajskej činnosti a operatívno-pátracej činnosti pri plnení delegovaných úloh tvorí určitú výnimku, pretože v ich realizačnom rámci môžu byť kriminálne aktivity a s nimi súvisiace okolnosti odrážané a identifikované aj v prítomnosti. K uvedenej situácii dochádza pri neutralizácii zamýšľanej a pripravovanej trestnej činnosti (*definovanie indikátorov a pod.*), pri rozkladaní kriminálnych skupín (*organizovaných, zločineckých, resp. teroristických, extrémistických*), v rámci operatívnej kontroly nad vyčlenenými objektmi a subjektmi (*dohľadu nad záujmovými osobami, miestami odbytu hodnôt pochádzajúcich z trestnej činnosti,...*), pri vykonávaní dôkazov a pod. To potvrdzuje, že pri realizovaní kriminálno-policiajného poznania ide o novú dimenziu na úseku kontroly kriminality. Týmto systémovo realizovaným konaním je možné odhaľovať, objasňovať - vyšetrovať nielen individuálne trestné činy, ale pozornosť

policajno-bezpečnostných orgánov zamerať aj na jednotlivé podozrivé osoby, dokonca i na potenciálnych páchatel'ov trestných činov, u ktorých sú dlhodobo sledované predovšetkým kriminálne aspekty ich činnosti a pod.

„Čo je možné využiť pri zdôvodňovaní účelovej diverzifikácie kriminálno-policajného poznania?“

Pri hľadani odpovedí na túto otázku, je možné využiť existujúcu potrebu a právny status účelovo vytvorených policajno-bezpečnostných orgánov, ktorý je akceptovaný pri dokazovaní. Kriminálno-policajné poznanie (*spravodajskú činnosť, operatívno-pátraciu činnosť a vyšetrovanie*) realizujú kompetentné subjekty - orgány štátnej správy, rešpektujúc *zásadu oficiality a legality*. V demokratickom štátnom zriadení tieto orgány, využitím špecifických metód, prostriedkov a foriem, realizujú opatrenia a vykonávajú úkony na základe svojej úradnej povinnosti (*ex officio*) v záujme spoločnosti. Z tejto zásady vyplýva, že sú povinné z vlastnej iniciatívy urobiť všetko pre naplnenie účelu zákona. Dôsledkom zásady oficiality je tzv. *zásada legality*, podľa ktorej (*účelovo zriadené orgány štátnej správy*) sú povinné plniť zadané úlohy v súlade s konkrétnou požiadavkou. V tejto súvislosti je vhodné zdôrazniť, že ich činnosť musí byť teoreticky odvodená z princípov právneho štátu.¹³ To predovšetkým znamená, že:

- rovnaké zásady, ktoré platia pre iné úseky štátnej správy, platia i pre spravodajské, operatívne orgány a orgány činné v trestnom konaní – realizátorov kriminálno-policajného poznania,
- realizátori kriminálno-policajného poznania môžu zasahovať do práv a slobôd občanov výlučne na základe zákona a v jeho medziach (*secundum et intra legem*),
- realizátori kriminálno-policajného poznania sú viazaní aj medzinárodnými právnymi aktmi, ktoré Slovenská republika ratifikáciou, alebo iným spôsobom prevzala do svojho právneho poriadku,

Realizátori kriminálno-policajného poznania vo vzťahu k občanom musia rešpektovať zákonné limity a ústavné garancie zásahov v jasnej, konkrétnej delimitácii verejného a súkromného práva. Pri plnení spoločnosťou delegovaných úloh musí ich činnosť vychádzať z *Ústavy Slovenskej republiky a Listiny základných práv a slobôd*, ktoré rigorózne vymedzujú

¹³ IVOR, J. *Policajné zásahy do práva na súkromie a ich využitie v trestnom konaní Slovenskej republiky*. In. *Kriminalistika* č. 1/1999, s. 72-73
METENKO, J. *Náčrt právnych a inštitucionálnych základov operatívno-pátracej činnosti v Slovenskej republike*. In. *Policajná teória a prax* č. 1/2002, s. 59.

možnosti zásahu štátu do občianskej sféry. Ich povinnosti, oprávnenia a prostriedky sú sekundárne zákonne konkretizované v príslušných zákonoch.

Z tejto argumentácie vyplýva (*prax to akceptuje*), že spravodajská činnosť, operatívno-pátracia činnosť a vyšetrovanie sú pri relevantnom poznávaní relatívne samostatné činnosti, ktorých funkcie sú konkrétne odrážané v systéme policajného konania a v jeho subsysteme kriminálno-policajnom poznaní. Ich relatívnu samostatnosť vymedzujú účel, ciele, ktoré sú napĺňané predovšetkým aplikáciou špecifických metód, využívanými prostriedkami a realizovanými procesmi.

2 Pozícia a rola spravodajskej činnosti v systéme kriminálno-policajného poznania

Zmeny spoločenskej závažnosti foriem trestnej činnosti, ktoré ovplyvňujú bezpečnostnú situáciu, vyvolávajú potrebu nových účinnejších reakcií zo strany štátu. Čas a informácie sa stávajú rozhodujúcim nástrojom pri dokazovaní. Dominantné postavenie informácií na tomto úseku kladie vysoké nároky nielen na spôsob ich získavania, ale aj na spôsob ich analytického spracovania a efektívneho využitia v policajnom konaní. Prax potvrdzuje, že tieto skutočnosti sa premietajú do potreby skvalitnenia celého systému prípravy a metodiky organizácie a riadenia kriminálno-policajného poznania.¹⁴

Spravodajská činnosť je v prvom rade informačná podpora, ktorú jej realizátori poskytujú kompetentným adresátom. Tí ju potrebujú pre aktívnu realizáciu procesov a operácií, k lepšiemu stanoveniu priorít, napríklad, aby dosiahli požadovanú účinnosť pri efektívnom využívaní informačných sietí (*zdrojov informácií*) v procese dokazovania.¹⁵ Výstupný

¹⁴ KORZENIOWSKI, L. – A. PEPLŃŃSKI *Wywiad gospodarczy historia a wspólczesność*. Kraków 2005, s. 129 a násl.

¹⁵ Kardinálnym predpokladom existencie každého štátu, jeho politickej stability, ekonomickej prosperity a pokojného sociálneho a kultúrneho vývoja, je racionálne vybudovaný a permanentne fungujúci systém účinnej obrany jeho ústavného zriadenia, zvrchovanosti, územnej celistvosti, bezpečnosti, vnútorného poriadku, hospodárskych a iných oprávnených záujmov, osobitne v prípade demokratického právneho štátu aj inštitucionálne zakotvených práv a slobôd všetkých jeho občanov. V súčasnej epoche agresívne expandujúcej, tzv. otvorenej (*K.R. Popper*) alebo informačnej spoločnosti (*Y. Masuda, A. Toffler*) a globalizácie ľudského sveta vôbec, je jedným z nesporne najefektívnejších spôsobov ochrany azda každého štátu pred nežiaducim pôsobením anticivilizačných a dezintegračných faktorov, ako aj iných, osobitne špecifikovaných bezpečnostných rizík (*napr. terorizmus*) - spravodajská ochrana štátu. Jej realizačnými subjektmi sú osobitné štátne orgány - spravodajské služby rôzneho určenia, napríklad zahraničné spravodajstvo (*označované aj ako rozviedka*), vnútorné spravodajstvo (*nesprávne označené ako kontrarozviedka, správne označené defenzívne spravodajstvo, resp. kontraspavodajstvo*), vojenské spravodajstvo, finančné spravodajstvo, kriminálne spravodajstvo, rádiové a rádio - elektronické spravodajstvo a iné podľa konkrétnych potrieb a záujmov toho ktorého štátu.

informačný produkt procesov spravodajskej činnosti v realizačnom systéme kriminálno-policiajného poznania predstavuje spravodajská informácia – spravodajstvo. Termínom spravodajstvo je možné označiť „... *výsledok komplexného procesu, niekedy materiálneho, ale vždy intelektuálneho; výsledok je často informovaný posudok; môže to proste byť tiež aj celkový popis stavu vecí; môže to byť jediný fakt alebo nejaký veľmi dobrý odhad*“.¹⁶

Spravodajská služba vo všeobecnosti je organizácia, štátna, ktorej hlavnou úlohou je prostredníctvom utajovaného používania osobitných prostriedkov a metód práce získať pre vopred určeného príjemcu dôležité, aktuálne a verejne neprístupné informácie o akútnych i latentných bezpečnostných rizikách a iných relevantných skutočnostiach, spôsobilých akokoľvek ohroziť alebo ovplyvniť jeho vitálne prípadne ostatné záujmy. V tejto podobe prakticky najfrekvencovanejšie vykonáva funkciu tajného informačného servisu decíznej sféry štátu. Navyše získané informácie sústreďuje, ďalej systematicky vyhodnocuje a vytvára autonómny, často veľmi detailný, tajný poznatkový fond. V týchto intenciách je vhodné zdôrazniť, že v právnom štáte dôrazná kontrola spravodajských služieb je nevyhnutnosťou a *condicio sine qua non* politickej stability a ďalšieho pokojného demokratického vývoja spoločnosti.¹⁷

Zastávame názor, že aj týmito prezentovanými charakteristikou je zvýraznená funkcia spravodajskej činnosti v modernej stratégii dokazovania. Prax permanentne potvrdzuje, že procesy spravodajskej činnosti zaujímajú a budú zaujímať významné miesto pri poznávaní trestných činov - kriminality. Aj z tohto dôvodu sú objektom vedeckého skúmania, ktorého cieľom je definovať predovšetkým zákonitosti, ktoré je nutné akceptovať pri ich konkrétnej realizácii. Na základe poznania tejto skupiny zákonitostí je možné ďalej rozvíjať ucelený systém metód a tomu zodpovedajúcich prostriedkov, spôsobov a operácií, ktoré tvoria významnú súčasť dokazovania. Pri poznávaní trestných činov sú to zákonitosti súvisiace s cieľavedomou, systematickou a utajenou transformáciou získaných (*zhromaždených*) informácií do spravodajského produktu - spravodajskej informácie. Napr. obsahom spravodajskej informácie je poznanie charakteristík situácií a postupov, ktoré tvoria základ pre orgány činné v trestnom konaní, pri realizovaní legislatívnych, organizačno-riadiacich a metodicko-taktických opatrení v uplatňovanom systéme dokazovania.

¹⁶ RAINEY, P. *Úloha vyšetrovateľa kriminálneho spravodajstva a útvaru kriminálneho spravodajstva*. In: Materiál poskytnutý Kanadskou jazdnou políciou príslušníkom PZ a Akadémii PZ v Bratislave, s. 1.

¹⁷ GRACH, M. *Spravodajské služby a ochrana štátu*. In. Literárny týždenník z 5. 2. 1998, s. 5.

Pri hľadaní miesta spravodajskej činnosti v systéme dokazovania je možné vychádzať z jej samotnej podstaty. Podstatu spravodajskej činnosti vymedzuje možná akceptácia princípov induktívnej logiky pri adresnom plnení spravodajskej úlohy (*v našom prípade spravodajských metód, prostriedkov a foriem*), ktorú je povinný plniť kompetentný orgán štátnej správy.

V právnom poriadku Slovenskej republiky nie je explicitne, resp. deklaratórne vymedzená charakteristika spravodajskej činnosti. Charakteristiku spravodajskej činnosti je možné stanoviť analogickým výkladom ustanovení právnych noriem, v súlade s ktorými je ju možné účelovo realizovať. Z uvedeného je zrejmé, že spravodajská činnosť má konkrétny ontologický a gnozeologický charakter. Z týchto dôvodov, pre potreby jej skúmania a vysvetľovania, je potrebné charakterizovať spravodajskú činnosť vo forme metodologickej kategórie. Z nášho pohľadu, rešpektujúc potreby nami predkladaného poznania termínom *spravodajská činnosť označujeme systém utajených, adresne plánovaných procesov, ktoré realizujú kompetentné orgány štátnej správy, pri zbere (získavaní, zhromažďovaní), triedení, uchovávaní, analytickom spracovaní a distribuovaní (poskytovaní) relevantných informácií vo vzťahu k identifikovaným potrebám určených subjektov (adresátov)*.

V praxi pre potreby dokazovania sa často požaduje radšej rýchly a orientačný, než perfektný informačný výstup, ktorý už nie je aktuálny. Rešpektujúc existujúcu trestnoprávnu prax vo väčšine prípadov realizácia spravodajskej činnosti napomáha pri dokazovaní. Uvedené konštatovanie je odvodené z účelu, ktorý je možné naplniť jej realizáciou. *V každej organizácii manažéri potrebujú presné informácie všetkých druhov, ktoré sú základom pre ich rozhodnutie. Toto často vyžaduje mať k dispozícii informácie, o tom čo sa robí alebo koná v prostredí, v ktorom chce manažér realizovať svoje aktivity. Ak úroveň poznania manažéra má požadovanú kvalitu, rastie aj pravdepodobnosť robenia správnych rozhodnutí.* V týchto intenciách je možné rámcovo vymedziť zodpovednosť, ktorú sú povinní presadzovať realizujúci príslušníci spravodajských služieb, najmä pri:

- príprave ľudských zdrojov informácií a ich následnom efektívnom využívaní,
- získavaní informácií z prostredia, v ktorom sa realizuje legitímna činnosť,
- získavaní informácií z prostredia, v ktorom sa pripravuje, pácha (*zakrýva*), alebo je predpoklad, že sa bude páchať trestná činnosť,
- analytickom spracovaní získaných informácií a ich interpretovaní určeným adresátom k služobnému využitiu v stanovenej forme,

- registračnom udržiavaní súborov informačných systémov, dokumentov (*uloženie a utajenie informácií*) a pod.

Procesy spravodajskej činnosti, ktoré realizujú príslušníci spravodajskej služby, sú účelovo zamerané na cieľavedomé získavanie (*zber*) a spracovanie informácií do informačného produktu. V systéme kriminálno-polícajného poznania, týmto dosiahnutým výstupom sú vytvárané požadované predpoklady pre dokazovanie. Z právneho základu, zložitosti realizácie procesov spravodajskej činnosti (*personálna, ekonomická, technická, taktická a iná náročnosť*) vyplýva, že v danom prípade objektom poznania musí byť len závažná trestná činnosť.

Príslušníci spravodajskej služby (*pozícia manažér, spravodajský a analytický dôstojník*) sú zodpovední za plnenie stanovených úloh. Rešpektujúc zákonom delegované kompetencie využívajú predovšetkým *špecifické metódy a prostriedky*. Aj touto skutočnosťou je možné skúmať a vysvetľovať ich relatívnu samostatnú pozíciu v systéme kriminálno-polícajného poznania.

3 Pozícia a rola operatívno-pátracej činnosti v systéme kriminálno-polícajného poznania

V súčasnom období je operatívno-pátracia činnosť (*dalej len OPČ*) charakterizovaná ako pracovná náplň príslušníkov operatívnych služieb Polícajného zboru (*dalej len PZ*), orgánov činných v trestnom konaní a ďalších určených príslušníkov polícajno-bezpečnostných zložiek (*Finančná správa, Zbor väzenskej a justičnej stráže*), pretože ju môžu využívať pri *účelovom* poznávaní, a to v medziach (*rozsah a súlad*) právneho poriadku Slovenskej republiky.¹⁸

¹⁸ *OPČ je systém spravidla utajených, spravodajských opatrení vykonávaných PZ na účely predchádzania, zamedzovania, odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti a zisťovania jej páchatel'ov, zabezpečovania ochrany určených osôb a strážených objektov, technicky chránených objektov, zabezpečovania a poskytovania ochrany a pomoci ohrozenému svedkovi a chránenému svedkovi, ochrany štátnej hranice a vypátrania osôb a vecí. (Zákon č. 171/1993 Z. z. § 38a).*

K výkladu právnej charakteristiky OPČ je možné uviesť, že jej formulácia nie je presná. V právnom poriadku Slovenskej republiky mnohých prípadoch pôsobí kontraproduktívne. Zákonodarca „*neobvykle*“ v jednom ustanovení sformuloval právnu charakteristiku tak širokospektrálnej činnosti. Osobitne je možné kriticky posudzovať ním použitú formuláciu, ktorá umožňuje v obsahu tejto činnosti realizovať spravodajské opatrenia a pod.

Analogickým výkladom právnej charakteristiky OPČ je možné dospieť k záveru, že jej základná systémová štruktúra je určená procesmi, ktorých relatívnu samostatnosť určujú realizované opatrenia (*akcie, zákroky*) a úkony. Určené policajno-bezpečnostné orgány ich realizáciou vytvárajú predpoklady pre plnenie konkrétnych úloh. V právnom štáte pri plnení týchto úloh rešpektujú delegované kompetencie, prostredníctvom ktorých je možné naplniť zákonom stanovený účel. Ten sa predovšetkým týka, aj napriek tomu, že je v právnej norme vymedzený širokospektrálne, špecifického poznania trestných činov (*potrebné pre plnenie preventívnych a represívnych funkcií*). Vzhľadom na charakter a účel tejto činnosti, určuje zákonodarca dominantné postavenie medzi nimi *utajeným a spravodajským opatreniami*. Realizáciu ďalších opatrení zákonodarca pripúšťa. Napríklad ide o legislatívne, organizačno-riadiace, taktické a iné opatrenia. Tými je možné vytvárať vhodné podmienky pre systémové aplikovanie metód a využívanie prostriedkov OPČ (*napríklad opatrenia, ktorými sa znižuje anonymita prostredia, v ktorom sa pohybuje potenciálny páchatel' trestného činu, pátranie a iné*) v dokazovaní.

OPČ má vo vzťahu ku kriminálno-policajnému poznaniu špecifický charakter. Ten nie je určený jednoduchým súhrnom rozličných opatrení, vykonávaných čas od času, len v určitých prípadoch a za priaznivých podmienok, ale je zložitý, vnútorne diferencovaný, ucelený systém, ktorý zahrňuje hierarchiu podsystémov rôznych stupňov zložitosti ich štruktúry, organizácie a funkčného poslania. Vzhľadom na účel a konkrétny obsah, je OPČ dôležitým článkom v sústave opatrení, ktoré prijíma štát na ochranu právneho poriadku a zákonnosti a pri zabezpečovaní potrieb občanov.

Rešpektujúc právny stav v Slovenskej republike je možné konštatovať, že výsledným produktom OPČ sú spracované informácie, ktoré je možné využiť za stanovených podmienok aj ako dôkaz v trestnom konaní (*Zákon č. 171/1993 Z. z., Zákon č. 301/2005 Z. z.*). Tieto skutočnosti vyvolávajú potrebu vymedziť pojem OPČ, v štruktúre ktorého je precizovaný nielen vonkajší prejav (*operatívnosť, utajenosť*) tejto činnosti, ale aj jej vnútorný obsah, ktorý je určený účelovo realizovanými opatreniami a úkonmi.

Rešpektujúc uvedené pre potreby predkladaného teoretického poznania termínom *operatívno-pátracia činnosť (OPČ)* označujeme systém procesov, ktorých štrukturálny obsah tvoria spravidla utajené opatrenia a úkony, ktoré kompetentné orgány štátnej správy reagujú na vzniknutú alebo vznikajúcu situáciu realizujú pre zákonom vymedzené účely.

OPČ nie je jednoduchým súhrnom rozličných opatrení a úkonov, vykonávaných náhodne, len v určitých prípadoch a za priaznivých podmienok, ale zložitým, vnútorne diferencovaným uceleným systémom, ktorý zahŕňa hierarchiu podsystémov rôzneho stupňa zložitosti jej štruktúry, organizácie a funkčného poslania. Napríklad opatrenia na úseku organizácie práce a riadenia vytvárajú systém zahrňujúci podsystémy špeciálnych orgánov štátnej správy (*kriminálna polícia, finančná polícia, ...*), ktorí plnia stanovené úlohy v súlade so svojou miestnou a vecnou kompetenciou (*na pozíciách – prezídium, kraj, okres*).

Pri realizácii procesov OPČ, ich špecifický atribút „*operatívnosť*“ sú kompetentné policajno-bezpečnostné orgány povinné zdôvodniť identitou konkrétnej situácie – absenciou poznania, ktorú je možné saturovať ich realizáciou. Je tomu tak preto, lebo realizácia procesov OPČ (*vo väčšine prípadov*) je spájaná s intenzívnymi zásahmi do ľudských práv a slobôd a pod.

V policajno-bezpečnostnej praxi najfrekvencovanejšie výstup z procesov OPČ je využívaný pri zdôvodňovaní začatia trestného stíhania a vznesenia obvinenia.

4 Pozícia a rola vyšetrovania v systéme kriminálno-policajného poznania

Vyšetrovanie sa vykonáva o zločinoch. Vyšetrovanie sa vykonáva aj o prečinoch, ak je obvinený vo väzbe, vo výkone trestu odňatia slobody, alebo na pozorovaní v zdravotníckom ústave, alebo ak to nariadi prokurátor. Ak je potrebné vykonať vyšetrovanie aspoň o jednom z trestných činov, vykoná sa vyšetrovanie o všetkých trestných činoch obvineného aj proti všetkým obvineným, ktorých trestné činy súvisia. Vyšetrovanie vykonáva vyšetrovateľ.

Skrátené vyšetrovanie sa vykonáva o prečinoch, ak sa o nich nevykonáva vyšetrovanie. Skrátené vyšetrovanie o prečinoch, pre ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje tri roky, vykonávajú policajti. O ostatných vykonáva skrátené vyšetrovanie vyšetrovateľ.¹⁹

Vyšetrovanie (*skrátené vyšetrovanie*) je možné charakterizovať ako upravený proces vyšetrovateľov (*policajtov*), ktorý je zameraný na zistenie skutočnosti a dôkazov dôležitých pre rozhodnutie, či v danej veci má byť podaná obžaloba alebo či má byť vydané iné rozhodnutie.

Orgány činné v trestnom konaní a súd v konkrétnej práci s dôkazmi využívajú vyšetrovacie metódy, na základe ktorých vykonávajú procesné zdokumentovanie dôkazných

¹⁹ VIKTORYOVÁ, J. – J. PALAREC, a kol. *Základy vyšetrovania*. Bratislava, 2009, s. 10.

informácií. Vyšetrovacia metóda je postup pri vykonávaní dôkazov, je vyšetrovacím úkonom, výsledkom aplikácie ktorého môže byť získanie dôkazov vo veci. Aby určitá metóda bola uznaná ako prostriedok získania dôkazu vyžaduje sa, aby obsahovala dôkaznú informáciu. Okrem toho sa vyžaduje, aby pri získavaní bol dodržaný určitý postup, a aby tieto výsledky boli trestno-procesným spôsobom zaistené. Rozumieme pod tým zákonom uznanú formu. Prípustné sú tie vyšetrovacie metódy, ktoré sa v praxi osvedčili, a ktoré sú objektívne schopné viesť k poznaniu a k dokázaniu skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností. Vyšetrovacie metódy sú prípustné pokiaľ sa nepriečia výslovným ustanoveniam zákona alebo jeho zmyslu. Trestno-procesná úprava vyšetrovacích metód musí obsahovať všeobecné ustanovenia upravujúce podmienky prípustnosti príslušnej metódy, formu jej procesného zaznamenania, ustanovenia zakazujúce použitie niektorých metód, ako aj ustanovenia vyjadrujúce účel a podstatu danej metódy, v rozsahu nevyhnutnom na jej aplikáciu. Na fixáciu, zdokumentovanie dôkazov sa v procesnej praxi okrem trestno-právnych postupov upravených v Trestnom poriadku využívajú rôzne metódy poznávania. Zvolený postup fixácie (*dokumentovania*) dôkaznej situácie v trestno-procesnej praxi musí vychádzať z nasledovných zásad a zákonitostí platných pre celkový proces dokazovania, a to:

- každá metóda, prostriedok a postup na získanie informácií tvoriacich obsah dôkazu musí byť posudzovaný z hľadiska jeho prípustnosti,
- v procese vyšetrovania nesmie byť využitý dôkaz, ktorý bol získaný nezákonným spôsobom,
- kompetencia orgánov a účastníkov trestného konania na zaobstarávanie dôkazov (*dôkazných informácií*),
- prepojenie s predmetom dokazovania (*pri hodnotení zvolenej metódy, prostriedku a postupu je dôležité venovať pozornosť závažnosti dôkazov, ktoré získame, tak aby bolo možné včas vylúčiť dôkazy nepodstatné, ktoré nenapĺňajú okolnosti tvoriace predmet dokazovania*),
- na základe analýzy poznatkov o prameni dôkazov, zo závažnosti skutočností vyplývajúcich z prameňov dôkazov, z ich súvislosti a nadväznosti na iné relevantné skutočnosti, prípadne je možné odvodiť ich súlad s poznatkami praxe a vtedy zvoliť vhodný odborných postup (*znalecké dokazovanie*),
- výber danej metódy, prostriedku a postupu musí orgán alebo subjekt, ktorý ho vykonáva zdôvodniť,

- medzi konkrétnym dôkazom získaným na základe určitej metódy, prostriedku a postupu a ostatnými dôkazmi v trestnej veci musí existovať vzťah vnútornej jednoty, skĺbenia argumentov, presvedčivosti a logiky,
- dodržanie pravidiel zaručujúcich úplnosť a presnosť (*vierohodnosť*) fixovania zaobstaraných dôkazných informácií.²⁰

Činnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdu má predovšetkým poznávací charakter. Bolo by však nesprávne tvrdiť, že dokazovanie a poznávanie je jedno a to isté. Poznávanie je získanie vedomostí o čomkoľvek. Každá praktická činnosť je nevyhnutne spojená s určitými, resp. potrebnými vedomosťami. Tieto potrebné vedomosti o procesoch a javoch reálneho sveta tvoria východiskový bod každej činnosti a to aj trestno-procesnej (*poznávanie, vyšetrovanie, dokazovanie*). V tomto zmysle poznávané prvky, resp. zisťované informácie organicky späté s procesnou činnosťou ako by sa zhodovali s dokazovaním. Avšak nie je tomu celkom tak. Problém rozdielu medzi pojmami poznávanie a dokazovanie súvisí s otázkou, čo je hodnovernosť, a čo pravdivosť. V procesnej literatúre sa medzi týmito pojmami nerobia žiadne rozdiely. Tak pravdivý, ako aj hodnoverný poznatok sú odrazom určitej reálnej skutočnosti. Avšak, zatiaľ čo pravdivosť charakterizuje iba vzťah vedomostí k odrazenému objektu (*skúmanému procesu alebo javu*), pričom medzi oboma je súlad, hodnovernosť, navyše okrem tohto súladu obsahuje aj opodstatnenosť, t.j. odôvodnenosť pravdivosti, odôvodnenosť poznania a uvedomenie si tejto odôvodnenosti. Hodnoverný poznatok je teda pravdivý poznatok obohatený o schopnosť zdôvodniť opodstatnenosť a pravdivosť informácií, ktoré obsahuje. Domnienka, predpoklad, hypotéza môžu byť pravdivé, to znamená, môžu zodpovedať skutočnosti, ale hodnoverné môžu byť iba vtedy, keď sú zdôvodnené, t.j. keď sú dokázané. Iba vtedy sa premieňajú na hodnovernú znalosť, resp. poznatok.

Hodnovernosť, zdôvodnenie pravdivých výrokov (*poznatkov*) znamená, že tieto výroky (*poznatky*) sú kontrolovateľné použitím rôznych argumentov, dôvodov a dôkazov. Použitie argumentov a dôvodov, ktoré potvrdzujú a umožňujú kontrolovať správnosť rozhodnutí a záverov je v trestnom procese záväzným pravidlom. Kontrolovateľnosť, to je charakteristická črta poznatkov, ktoré sa používajú v trestnom procese.

Potvrdenie alebo odôvodnenie správnosti akýchkoľvek výrokov, rozhodnutí a záverov za pomoci argumentov a faktov, to je dokazovanie v širšom zmysle slova. Pre riešenie úloh

²⁰ VIKTORYOVÁ, J. – J. PALAREC a kol. *Základy vyšetrovania*. Bratislava, 2009, s. 16.

trestného konania sú nevyhnutné nielen pravdivé, ale aj hodnoverné poznatky o predmete dokazovania. Dokazovanie dáva poznatkom charakter hodnovernosti. Pre určenie skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností nestačí uspokojiť sa iba s prehláseniami a výrokmi, ale je nevyhnutné presvedčiť sa, preveriť, či prehlásenia a výroky sú skutočne pravdivé.

Na základe uvedeného má teda aj dokazovanie, ako osobitná forma poznávacieho procesu dve stránky, a to stránku poznávaciu a overovaciu. Procesné dokazovanie nevyčerpáva všetky cesty poznania v dokazovaní. Niektoré poznatky, ktoré sú potrebné pre preukázanie skúmanej udalosti sa v praxi popri procesnom, t.j. zákonom stanovenom spôsobe, získavajú aj neprocesnou formou, neprocesným spôsobom.

Dokazovanie v procesnom zmysle je činnosť, ktorej výsledkom je obstaranie dôkazu v zákonom predpísanej forme. Dokazovanie musí byť dôsledne vykonávané v súlade so základnými zásadami trestného konania - vyhľadávacia, prezumpcie nevinu, bezprostrednosti a ústnosti, voľného hodnotenia dôkazov, zistenia skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností,

Význam dokazovania spočíva v tom, že ide o jediný spôsob, ktorým si orgán činný v trestnom konaní a súd môže a musí obstarat' skutkový podklad pre ďalšie konanie a pre svoje rozhodnutie. Predmetom trestného konania je totiž udalosť, ktorá sa stala v minulosti, a ktorú orgán činný v trestnom konaní a súd osobne nepozoroval. Preto sa s ňou môže oboznámiť len nepriamo takým spôsobom, že si jej priebeh zrekonštruuje pomocou vykonaných dôkazov.

Orgány činné v trestnom konaní, aktívnym a cieľavedomým poznávaním, realizovanými procesmi vyšetrovania, plnia významnú, nezastupiteľnú funkciu pri dokazovaní trestných činov. V konečnom dôsledku to potvrdzuje, že sú zodpovedné za organizáciu a riadenie procesov kriminálno-polícajného poznania.

Záver

Zastávame názor, že aj našou prezentáciou sme dostatočne preukázali, že funkčná realizácia procesov kriminálno-polícajného poznania je v systéme dokazovania určitých foriem trestnej činnosti nespochybniteľná. Vo vzťahu k tejto realite je potrebné v praxi realizovať opatrenia za účelom eliminácie nezdravej „konkurencie“, ktorá existuje medzi polícajno-bezpečnostnými orgánmi v procese dokazovania. Poznanie z výskumu potvrdzuje, že realizácia

kriminálno-polícajného poznania za účelom dokazovania je od samého začiatku neúčinná, ak nie sú rešpektované nasledovné skutočnosti:

- boj s kriminalitou je nedeliteľný,
- špecialisti musia slúžiť celku, všetkým,
- nie je žiadna elita, žiadne kastovanie policajno-bezpečnostných orgánov a kastovanie boja s kriminalitou,
- sú len iné úlohy v tomto boji, ktoré sú z hľadiska ich významu rovnako dôležité.

Uvedené fakty sú povinné rešpektovať orgány, ktoré v súlade a rozsahu zákona sú kompetentné participovať pri dokazovaní páchaných a spáchaných trestných činov a zabezpečovaní neodvratnosti trestného postihu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

CÍSAŘOVÁ, D. – FENYK, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované vydání, Linde Praha, Praha, 2006, 871 s., ISBN 807201594X.

GRACH, M.: Spravodajské služby a ochrana štátu. In. Literárny týždenník z 5. 2. 1998,

HAJDÚKOVÁ, T. – KIŠŠOVÁ, M.: Prevencia obchodovania s ľuďmi optikou mladých ľudí. In: Vzdelávanie príslušníkov Polícajného zboru v oblasti prevencie a identifikácie obchodovania s ľuďmi: zborník z 1. Medzinárodného odborného sympózia. Bratislava: Stredná odborná škola Polícajného zboru v Bratislave, 2019, s. 59-71. ISBN 978-80-8054-822-3,

IVOR, J.: Polícajné zásahy do práva na súkromie a ich využitie v trestnom konaní Slovenskej republiky. In. Kriminalistika č. 1/1999,

KORZENIOWSKI, L. – PEPLŃSKI, A.: Wywiad gospodarczy historia a współczesność. Kraków 2005, 309 s., ISBN: 839199323x.

LISOŇ, M.: Operatívno-pátracia činnosť : všeobecná časť. 1. vyd. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2012, s. 225, ISBN 978-80-8054-541-3.

LISOŇ, M. a kol.: Odhaľovanie a dokazovanie trestných činov v ekonomike : Projekt vedeckovo-výskumnej úlohy. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2012. - 33 l.. - Signatúra: VÝSK. 177.

LISOŇ, M. – VAŠKO, A. a kol.: Teória kriminálno-polícajného poznania. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 392 s. ISBN 978-80-8168-838-6.

LISONĚ, M. - VAŠKO, A.: Teorie zpravodajské činnosti. In. PORADA, V. a kol. Bezpečnostní vědy. Plzeň, Aleš Čeněk s.r.o. 2019, 7984 s., ISBN 978-80-7380-758-0.

METEŇKO, J.: Náčrt právnych a inštitucionálnych základov operatívno-pátracej činnosti v Slovenskej republike. In. Policajná teória a prax: Časopis Akadémie PZ pre policajnú teóriu a prax. - ISSN 1335-1370 - Roč. 10, č. 1, (2002).

RAINEY, P. Úloha vyšetrovateľa kriminálneho spravodajstva a útvaru kriminálneho spravodajstva. In. Materiál poskytnutý Kanadskou jazdnou políciou príslušníkom PZ a Akadémii PZ v Bratislave.

STIERANKA, J. a kol.: Národný model kriminálneho spravodajstva Projekt po oponentskom konaní. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2017, - Signatúra: VÝSK. 231.

Zákon č. 301/2005 z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Zákon č. 166/2003 Z. z. Zákon o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním).

Zákon č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov. Zákon č. 35/2019 Z. z. o Finančnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.